

Motion

1980/81:1687

av Pär Granstedt och Gunnar Björk i Gävle om forskning rörande följderna av giftanvändning i krig

Under Vietnamkriget lät USA bespruta stora landområden med flera olika typer av fenoxisyror. Avsikten med giftbesprutningarna var att "avlöva jungeln" för att komma åt FNL-soldaternas gömställen. Amerikanska uppgifter tyder på att mer än 100 000 ton växtgifter fälldes över stora delar av Vietnams landsbygd. 40 % av Sydvietnams jordbruksmark och skogar besprutades en eller flera gånger. Främst var det fenoxisyran Agent Orange, en blandning mellan 2,4,5-T och 2,4 D, som användes. I denna blandning ingår dioxin, ett ämne som utgör ett av de farligaste gifter mänskligheten känner, som förorening.

Det är i dag allmänt erkänt att dioxin både ger upphov till svåra fosterskador och är cancerframkallande. Nyligen har dessutom en grupp Umeåforskare med docent Lennart Hardell i spetsen visat att det även finns en cancerframkallande egenskap hos fenoxisyran i sig.

I dag, 5 år efter det att kriget avslutats och 10-15 år efter de mest intensiva giftbombningarna, växer oron över vilka långsiktiga konsekvenser giftbombningarna kan ha givit upphov till:

- I Vietnam oroas läkare och andra vetenskapsmän över att gifterna skall ge upphov till genetiska skador och en ökning av cancersjukdomar. Redan under kriget noterades en femfaldig ökning av levercancer i besprutade områden. Dessutom var fosterskadorna många: i vissa besprutade områden uppges nära varannan gravid kvinna ha fått missfall.
- I USA har många av de amerikanska Vietnamsoldater som deltog i giftkriget drabbats av svåra skador efter hemkomsten. De skadade krigsveteranerna och deras familjer har därför stämt amerikanska staten på det största skadestånd som någonsin utkrävts i historien: kraven uppgår till mer än 40 miljarder dollar.
- I Australien rapporteras liknande skador hos soldater vilka deltog i Vietnamkriget.

Då dioxin under vissa omständigheter inte bryts ner lika snabbt som andra ämnen finns i Vietnam en uttalad oro över att dioxinet skall finnas kvar och på vissa platser fortfarande utgöra ett livsfarligt hot mot människa, djur och natur. Forskare menar nämligen att dioxinet, som ligger i jorden, skulle kunna föras vidare i olika näringskedjor och via växter och djur nå människan. De vietnameser som under kriget fick giftet över sig riskerar därför fortfarande att drabbas på nytt – genom den egna födan.

Det finns ett starkt intresse från såväl vietnamesiska forskares som

krigsdrabbade USA-veteraners sida att klargöra samband mellan gifter och skador. Även i andra länder torde det finnas ett betydande intresse för att ytterligare söka klarlägga dioxins och fenoxisyrors skadeverkningar.

I Vietnam bedrivs ett visst forskningsarbete, men landets resurser och forskningskapacitet är inte av den omfattningen att de klarar detta gigantiska problem.

I USA finns resurser, men där torde de konstitutionella hindren för en forskning vara oöverstigligen, bl. a. av inrikespolitiska skäl. Dessutom är det utan tvivel så att ingen av dessa parter kan frigöras från misstanken om partiskhet. Därför är en oberoende forskningsinsats nödvändig.

Såsom denna fråga utvecklats kan även forskning om giftkrigets konsekvenser få mycket omfattande konsekvenser av mer politisk art. Därför är det inte längre sannolikt att exempelvis en svensk forskningsinstitution eller ett forskarlag självt vill ikläda sig ett forskningsuppdrag av detta slag. För att en svensk forskningsinsats över huvud taget skall vara möjlig torde det vara nödvändigt att forskningsarbetet bedrivs under ledning av en av regeringen utsedd delegation. Den svenska regeringen bör därför ta initiativ till att samla intresserade vetenskapsmän i ett forskningsprojekt som syftar till att utröna effekterna av giftbombningarna och att utarbeta metoder för att i framtiden förebygga nya skadeverkningar.

Ett svenskt forskningsprojekt, som till sig knyter vetenskapsmän också från andra länder, har förutsättningar att uppfattas så fristående att resultaten kan komma att respekteras både i USA och i Vietnam.

En forskningsinsats med denna inriktning överensstämmer väl med den svenska utrikes- och biståndspolitik. I Sverige finns erfarenhet, resurser och kunniga forskare. Att ta till vara denna kapacitet är ett bidrag till internationell solidaritet. För finansieringen bör befintliga bistånds- och forskningsanslag kunna användas.

Med hänvisning till ovanstående föreslås

att riksdagen beslutar hemställa att regeringen tar initiativ till ett forskningsprojekt av det slag som behandlas i motionen.

Stockholm den 27 januari 1981

PÄR GRANSTEDT (c)

GUNNAR BJÖRK (c)

i Gävle

